

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540315 Holmahagen*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 - områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitat-direktiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livs-miljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitat- direktivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och natur- typer, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skydds- beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har till kommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”*kartverktyget skyddad natur*”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Lena Smith

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540315 Holmahagen

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 21,8 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-05-29

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-20

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2004-04-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6230 - Stagg-gräsmarker

6410 - Fuktängar

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Holmahagen är de prioriterade bevarandevärdena bevarandet av de artrika naturbetesmarkerna. Markerna är stora och sammanhängande och domineras av staggräsmarker och fuktiga lågstarrmarker.

Motivering: Holmahagen har lång kontinuitet av hävd, förr i tiden som slåtteräng och löväng med inslag av mindre lövskogområden och åkrar. Markerna har sedan dess övergått till att bli naturbetesmarker med god hävd under många år vilket medfört att artrikedomen i markskiktet bevarats. I stagg-gräsmarken och fuktängarna växer ett stort antal olika arter av hävdgynnade kärlväxter.

Prioriterade åtgärder: Fortsatt bete. Röjning av ohävdarter som älggräs, hundkäx och veketåg

samt sly och granuppslag vid behov.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Holmahagen ligger ca 1 km nordost om de centrala delarna av Kättilstorp. Området ligger i ett flackt och öppet odlingslandskap. Natura 2000-området utgörs av ett stort sammanhängande område med fuktiga, mycket magra naturbetesmarker på torvjordar. Markerna domineras av lågstarrmarker, i torrare partier finns risvegetation med blåbär, odon och små senvuxna enbuskar. En stor yta i de centrala delarna består av staggräsmark med inslag av vegetationstyperna stagghed och rödvenäng.

Natura-området gränsar i öster mot fuktig kärrskog/sumpskog. I övrigt omges Holmahagen av åkermarker samt mindre skogsområden. I områdets centrala del finns ett öppet dike. Den ekonomiska kartan från 1880 visar att området i huvudsak varit slåtteräng och löväng, med mindre avsnitt lövskog och åkermark.

Betesmarkerna har tidigare varit väl betade under många år men hävden var svagare en period i mitten av 00-talet vilket medförde att tågväxter, älggräs och sly delvis trängde in. I områdets södra och mellersta delar var grässvålen tidigare tät, trots ett halvslutet träd- och buskskikt, detta tack vare ett hårt bete. Då hävden blev något svagare medförde det en delvis uppluckrad grässvål. Gallringar och röjningar i trädskiktet gjordes år 2000 och under 2005.

Området har sedan 2005 regelbundet betats och markerna har hållits fina och öppna så gott som hela tiden. Under 2016 betades markerna norr om vägen av ca 22 nötdjur och även området söder om vägen blev väl avbetat vid vegetationsperiodens slut. Natura 2000-området är indelat i två jordbruksblock, ett norr om vägen och ett söder om vägen. Båda har miljöstöd för särskilda värden enligt landsbygdsprogrammet och åtagandeplaner är kopplade till stödet fram till omkring år 2020.

Norr om vägen i det västra delområdet förekommer bland annat smörbollor (fridlyst), klasefibbla (rödlistad som nära hotad, NT), ängsnycklar (fridlyst) samt gott om gökblomster. Ohävdarter som älggräs, hundkäx och vecketåg finns också i varierande omfattning ställvis. I de mellersta delarna av Natura-området finns ganska gott om smörbollor, framförallt i den norra delen. I de mellersta delarna finns en hel del en och gran samt lite älggräs och början till slyuppslag. Tuvull förekommer rikligt. Den östra delen av Natura-området är träd- och buskfattigare med gott om smörbollor och enstaka klasefibblor. Även här finns uppslag av älggräs. Betesmarken söder om vägen hyser bland annat arterna källblekvide (rödlistad sårbar, VU) och ängsskära (fridlyst samt nära hotad, NT) samt mycket av ohävdarten skräppa. (Uppgifter från juni 2016).

Ängsskäran finns även noterad i den östligaste delen, i den övriga öppna marken (ej Natura 2000-naturtyp). För förekomster av typiska arter m.fl., se under respektive naturtyp.

Bevarandemål

Området ska bestå av öppna välhävda betesmarker, med ett glest och varierat träd- och buskskikt.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka områdets naturvärden negativt är:

- Upphört bete eller svagt betetryck kan leda till igenväxning och utarmning av florán.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade florán och faunan.

- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt. Risken för överbete är dock inte lika stor i fuktiga marker som i torra.
- Gödsling och sambete med gödslad vall är exempel på åtgärder som ger näringstillförsel till marken vilket kan missgynna den konkurrenssvaga floran.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Åtgärder inom eller i anslutning till området som kan påverka områdets hydrologi, till exempel dikning eller dämmning kan orsaka dränering som torkar ut fuktängarna (särskilt för 6410).
- Kalkning och insådd av främmande arter kan påverka floran negativt.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin kan vara negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör därför bara användas vid behov.
- Ökat inslag av gran i trädsiktet.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet samt schaktning, upplag och borttransport eller tillförsel av jordmassor kan ge en förändrad flora. Floran kan även skadas av körskador.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Skydd:

- Utöver Natura 2000-bestämmelserna har området inget skydd.
- Fridlysta kärnväxter förekommer.

Skötsel:

- Åtagandeplaner för miljöstöd enligt landsbygdsprogrammet finns upprättade för området, dessa gäller till omkring år 2020. Skötseln ska följa åtagandeplanerna.
- Hela området bör även i fortsättningen betas. Betestrycket bör vara så hårt att området är väl hävdad vid vegetationsperiodens slut. Speciellt i samband med gallring och röjning är det viktigt att betestrycket anpassas för att hindra röjgödslingseffekter.
- Möjligheten för slätter i en del av området bör ses över, detta framför allt för att gynna slättergynnade arter som ängskära.

En mer detaljerad beskrivning av skötseln finns för respektive naturtyp.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6230 - Stagg-gräsmarker

Areal: 5,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Stagg-gräsmarkerna finns i de torrare centrala delarna av området. Trädskiktet består av glest stående björkar samt enstaka asp och tall, detta gäller särskilt området nordöst om gården, i övrigt är trädskiktet mycket glest. Buskskiktet domineras av enbuskar med en del gran. Många typiska arter och andra hävdgynnade gräsmarksarter förekommer. Det finns också inslag av en del ohävdsarter såsom älggräs och tågväxter och början till slyuppslag. Typiska arter som hittats, bland annat i gräsmarksuppföljningen 2010 är: pillerstarr, stagg, revfibbla, knägräs, liten blåklocka, ängsvädd och slåttergubbe (sårbar, VU). Även karaktärsarterna blodrot, hirsstarr och gökärt finns.

Generell beskrivning av naturtypen: Artrika, hävdpräglade stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen på torra - friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Stagg-gräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Typiska arter: blåsuga, slåttergubbe, kattfot, ormrot, granspira, knägräs, pillerstarr, brunfläckig pärlemorfjäril, smultronvisslare, vitfläckig guldvinge m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Stagg-gräsmarker (6230) ska vara minst 5 hektar.

Regelbunden hävd med bete (helst nötdjur) (ej vintertid), eller slåtter och efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karaktäristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Träd- och buskskikt av bland annat björk, en och gran ska förekomma i måttlig mängd och ha en naturlig fördelning. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska finnas mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Enstaka värdefulla träd och buskar, t.ex. bärande och blommande träd/buskar, hålträd, hagmarksträd, gamla träd etc. ska finnas. Typiska och karaktäristiska kärlväxter ska förekomma allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

Negativ påverkan för naturtypen är den som beskrivits för området som helhet.

Bevarandeåtgärder

- Skötseln ska följa åtagandeplanerna som hör samman med miljöstödet.
- Fortsatt bete i stagg-gräsmarkerna. Betet bör vid behov kompletteras med röjning så att uppslag av ohävdsarter, sly, enbuskar och granplantor hålls tillbaka.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga

bevarandevärden.

Se även under rubriken bevarandeåtgärder i den allmänna delen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt.

6410 - Fuktängar

Areal: 11,3 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Större delen av området, med undantag av de torrare centrala delarna (staggräsmarken), utgörs av fukthedar med ett mer eller mindre glest trädskikt av mestadels björk. Enstaka exemplar av gran och tall finns även. Floran är tydligt hävdgynnad, dock finns områden med större inslag av ohävsarter som t.ex. älggräs och tågväxter. I fuktängarna finns många hävdgynnade gräsmarksarter såsom gökärt, liten blåklocka, borsttåg, revfibbla m.fl.

Följande typiska arter har noterats, bland annat i gräsmarksuppföljningen 2010: hirsstarr, blodrot, stjärnstarr, sumpmåra, ängsbräsmå, ängsvädd, gökblomster, kärrspira, vildlin, loppstarr (sårbar, VU), darrgräs, stagg, smörboll (fridlyst), slankstarr, svinrot, ormrot, ängsstarr, ängsnycklar (fridlyst) och granspira (nära hotad, NT). Än karaktärsarterna humleblomster och odon förekommer.

Även den rödlistade och kraftigt minskande arten källblekvide (sårbar, VU) samt de fridlysta arterna nattviol och ängsskära (nära hotad, NT) förekommer i fuktängarna. Källblekviden och ängsskäran finns i delområdet söder om vägen, ängsskäran finns även i den östligaste delen i den övriga öppna marken.

Generell beskrivning av naturtypen: Hävdpräglade fuktängar med blåtåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen" (6411). b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika med blåtåtel, tåg- och starrarter (6410). Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Typiska arter, exempel:

6410: Jungfru Marie nycklar, gökblomster, stagg, granspira m.fl.

6411: Hårstarr, ängsstarr, ängsnycklar, vildlin, tätört m.fl.

Gemensamma: darrgräs, hirsstarr, ormrot, slåtterblomma, svinrot, gulärla, storspov, rödbena, toftsvipa.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändrad hydrologi som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Fuktängar (6410) ska vara minst 11,3 hektar.

Regelbunden hävd genom bete (helst med nötdjur) (ej vintertid) eller slåtter och efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karaktäristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och förnygra sig. Hydrologin ska vara naturlig och markfuktigheten tillräcklig. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår eller andra avvattande anläggningar som medför negativ påverkan. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Enstaka värdefulla träd och buskar, t.ex. bärande och blommande träd/buskar, hålträd, hagmarksträd, gamla träd av t.ex. björk, asp och gran ska förekomma. Typiska och karaktäristiska kärlväxter ska förekomma allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

Negativ påverkan för naturtypen är den som beskrivits för området som helhet.

Bevarandeåtgärder

- Skötseln ska följa åtagandeplanerna som hör samman med miljöstödet.
- Liksom övriga delar av området bör fuktängarna även i fortsättningen betas. Betet bör vid behov kompletteras med röjning så att uppslag av ohävsarter, sly, enbuskar och granplantor hålls tillbaka.
- Trädskiktet i området nordost om gården samt i området söder om vägen kan eventuellt gallras. En variation i trädskiktet bör i sådana fall efterstävas. Framför allt bör äldre träd, hålträd och döda träd samt aspar sparas. Gallringen bör leda till öppna ytor, med mindre grupper av träd fram för allt kring de fuktigaste delarna. Enstaka träd kan stå ensamma, då främst träd som är äldre, har en grov stam eller en vid krona. Enstaka enbuskar, hagtorn eller andra blommande och bärande buskar kan sparas vid gallring.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.
- I områdets centrala delar finns ett öppet dike. En fortsatt diskussion bör ske om hur skötseln av detta diket bör utformas.

Se även under rubriken bevarandeåtgärder i den allmänna delen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt.

Dokumentation

Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2017-05

Jordbruksverket, 2005. Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004. Objektrapport

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1995. Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun.

Naturcentrum AB, 1999. Skötselråd för Holmahagen.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/.

Bilagor

Kartor:

1. Natura 2000-områdets avgränsning, beslutskarta
2. Naturtypskarta

Natura 2000-naturtypskarta, Holmahagen SE0540315, Falköpings kommun

6230 - Stagg-gräsmarker
  6410 - Fuktängar
  Natura 2000 Habitatdirektivet

Ingående "vita" områden utgör icke Natura 2000-naturtyp.

0 100 200 300 Meter

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Skala (i A4): 1:5 000

